Lausunto Valtioneuvoston selvityksestä Euroopan komission tiedonannosta sekä ehdotuksista vuosia 2028-2034 koskevaksi EU:n monivuotiseksi rahoituskehykseksi

Eduskunnan suuri valiokunta pyytää 17.10.2025 saapuneella viestillä Hämeen liitolta lausuntoa valtioneuvoston selvityksestä Euroopan komission tiedonannosta sekä ehdotuksista vuosia 2028-2034 koskevaksi EU:n monivuotiseksi rahoituskehykseksi.

Asian on valmistellut kehittämisjohtaja Jyri Sarkkinen, puh. 050 523 1598.

Esitys Jyri Sarkkinen: Maakuntajohtaja päättää antaa Eduskunnan suurelle valiokunnalle seuraavan lausunnon:

HÄMEEN LIITON LAUSUNTO LIITTYEN KOMISSION TIEDONANTOON JA EHDOTUKSEEN EU:N MONIVUOTISEKSI RAHOITUSKEHYKSEKSI VUOSILLE 2028-2034

EU:n koheesiorahoitus on tukea Suomen kasvulle ja kilpailukyvylle

Hämeen liitto on huolestunut Suomen kannasta vähentää koheesiorahoitusta EU:n monivuotisessa rahoituskehyksessä. Koheesiorahoitus sijoitetaan Suomessa kasvua ja kilpailukykyä tuottaviin TKI-investointeihin yrityksissä ja tutkimusorganisaatioissa. Koheesiorahoituksen leikkauksilla olisi välitön kielteinen vaikutus innovaatiotoiminnalle, yritysten investoinneille ja kasvun kärkialoille. Erityisesti Hämeen kaltaisilla alueilla, joissa kyvykkyyttä kotiuttaa kilpailtua EU-rahoitusta vasta rakennetaan, koheesiorahoituksen leikkauksilla olisi erityisen kielteinen vaikutus. Suomen on valmistauduttava korvaamaan mahdolliset koheesiorahoituksen leikkaukset kansallisella aluekehittämisrahoituksella.
Lähes 40 % Euroopan aluekehitysrahaston (EAKR) varoista kohdennetaan pk-yritysten tuottavuutta ja kilpailukykyä edistäviin investointeihin. Aluekehitysrahoitus toimii erinomaisena kasvun katalysaattorina: 20–40 % julkinen tuki moninkertaistaa yksityisen investointirahoituksen.
Suomen ammattikorkeakoulujen ulkopuolisesta T&K-rahoituksesta 38 % on koheesiorahoitusta. Ammattikorkeakoulut hyödyntävät rahoitusta TKI-yhteistyöhön yritysten kanssa, innovaatioiden käyttöön viemiseen sekä oppimis- ja tutkimusympäristöjen investointeihin. Koheesiorahoituksen leikkaukset vähentäisivät suoraan Suomen TKI-panostuksia ja kansallisen 4 % TKI-tavoitteen saavuttaminen vuoteen 2030 mennessä vaikeutuisi merkittävästi.
Hämeen liitto huomauttaa Kanta-Hämeen olleen ensimmäisiä tai jopa ensimmäinen alue Euroopassa, joka on hyödyntänyt koheesiorahoitusta myös puolustus- ja kak-

ALLEKIRJOITETTU SÄHKÖISESTI

Sarkkinen Jyri, kehittämisjohtaja 24.11.2025 Laine Toni K., maakuntajohtaja 24.11.2025

sikäyttöalojen yrityskiihdyttämön luomiseen ja rahoitukseen (DEFINE), joka on kansallisesti laajentumassa vahvaksi eurooppalaiseksi toimijaksi. Haluamme korostaa, että koheesiorahoituksella voidaan vastata myös eurooppalaisen puolustus- ja turvallisuusteollisuuden kasvun tarpeisiin.

Koheesiopolitiikan voima syntyy paikallisuudesta ja osallisuudesta

Eurooppa rakentuu alueista. Koheesiopolitiikan tulee jatkossakin perustua aluelähtöisyyteen ja alueilla täytyy olla vahva rooli koheesiopolitiikan suunnittelussa ja toimeenpanossa. Suomessa aluepolitiikan toimeenpano on maakunnissa (NUTS3) ja kunnalliseen itsehallintoon perustuvat maakuntien liitot vastaavat alueiden kehittämisen suunnittelusta. Alueelliset kehityserot ovat edelleen merkittäviä niin Suomessa kuin koko EU:ssa, ja siksi koheesiorahoitusta tarvitaan kaikilla EU:n alueilla. Suomessa esiintyy edelleen selkeitä alueellisia kehitysloukkuja ja jopa yksittäisten maakuntien alueilla esiintyy täydellisiä kehityksen seutukunnallisia ääripäitä.

Valtioneuvoston kannanotoissa (U 53/2025) sivuutetaan kokonaan, että kyse tulisi olla kumppanuussuunnitelmista kansallisen ja aluetason kesken. Suomen on monien muiden jäsenmaiden tapaan korostettava alueiden roolia kumppanuussuunnitelmissa.
Suomessa aluekehitys tapahtuu lähellä kuntia, ihmisiä ja yrityksiä. Aluekehitys ei ole mekanistista, vaan laajojen verkostojen hallintaa, tavoitteena saavuttaa valtion aluekehityspäätöksessä ja maakuntaohjelmissa määritetyt tavoitteet.
Maakuntien liitot toimivat alueidensa kehittäjinä aluekehittämislain (756/2021) nojalla. Ylintä päätösvaltaa käyttää kunnanvaltuutetuista koostuvat maakuntavaltuustot. Tämä tekee aluekehittämisestä demokraattista ja kuntalähtöistä – sellaista, joka perustuu alueen ihmisten ja yritysten todellisiin, yhdessä määritettyihin tarpeisiin.
Aluekehitys on Suomen kasvun ja kilpailukyvyn kannalta niin keskeinen kysymys, ettei sitä voida keskittää valtiovetoiseksi toiminnaksi. Edes Suomen kaltaisessa pienessä maassa valtiolla ei ole millään tapaa tiedollisia tai resursseihin liittyviä edellytyksiä johtaa aluekehitystoimintaa.
EU:n NRP-asetuksen artiklassa 6 on turvattava alueiden vahva rooli: paikallisdemokratiaa edustavien maakuntien liittojen tulee olla mukana neuvottelemassa, päättämässä ja toimeenpanemassa Suomen kumppanuussuunnitelmaa. Lisäksi artiklaan 21 on lisättävä vaatimus, että kumppanuussuunnitelma sisältää alueelliset kappaleet. Myös monitasoisen hallinnon periaatteen tulee olla selkeästi ja sitovasti määritelty asetuksessa, jotta alueiden ääni kuuluu kaikessa EU:n päätöksenteossa.
Myöhemmin valmisteltavassa kansallisessa lainsäädännössä on maakuntien liitoille määriteltävä vahva rooli kumppanuussuunnitelman laatimisessa, päätöksenteossa ja toimeenpanossa.
Kaupungit ja innovaatioekosysteemit ovat kiistatta kilpailukykyisen Suomen edelläkävijöitä. **Huomattavaa kuitenkin on, että esimerkiksi Hämeen kaltainen alue Uudenmaan ja Tampereen talousalueen välissä ilman yliopistoa tai yliopistokeskusta on innovaatioekosysteemisopimusten ulkopuolella.** Koheesiorahoituksen merkitys on siksi erityisen suuri, huolimatta äärimmäisen pienistä absoluuttisista rahoista Hämeen kaltaisilla alueilla. Hämeessä innovaatioekosysteemityötä onkin tehty juuri koheesiorahoituksella.

ALLEKIRJOITETTU SÄHKÖISESTI

Sarkkinen Jyri, kehittämisjohtaja 24.11.2025 Laine Toni K., maakuntajohtaja 24.11.2025

Rahoituksen ehdollisuus ja tulosperusteisuus

Aluekehitysrahoituksen sitominen uudistuksiin on tehtävä alueiden tarpeiden mukaisesti. Tulokset tuotetaan yksittäisissä hankkeissa, mutta tuloksia ei synny, jos investointikohteet pakotetaan pelkästään ylhäältä käsin.
Tulosperusteiset mallit ovat kannatettavia, kun ne palkitsevat vaikuttavuudesta ja kun niiden rinnalla turvataan alueiden vapaus valita kehittämisen painopisteet paikallisten tarpeiden mukaan. Komission esittämä tulosperusteisuus ja joustomekanismit voivat palkita alueita, jotka onnistuvat kehittämään elinkeinoelämää ja vahvistamaan TKI-toimintaa. Samalla on kuitenkin tunnistettava riskit:

- lyhytaikaisiin mittareihin keskittyminen voi ohjata toimia pois pitkäjänteisestä kehittämisestä
- alueiden erilaiset lähtökohdat voivat johtaa epäjohdonmukaiseen kohteluun ja
- hallinnollinen taakka pahimmillaan lisääntyy, jos raportointivelvoitteet jatkuvat liian yksityiskohtaisina.

Tulostavoitteiden ja niitä mittaavien indikaattorien tulee olla realistisia ja hankkeiden toteuttamiseen kannustavia.
On välttämätöntä, että kun Suomi vaatii Euroopan komissiolta säädösten purkua, se noudattaa sitä myös omassa toiminnassaan. **Nykyisellä ohjelmakaudella välittävien toimielinten työ on moninkertaistunut kansallisen ylisäätelyn vuoksi.**

Sisäasioiden ja turvallisuuden rahoitusta alueiden elinvoimaan

Huomattavasti kasvavan sisäasioiden ja rajaturvallisuuden rahoitusta säätelee teemoja koskevat asetukset (COM(2025)540, COM(2025)541 ja COM(2025)542). Nämä asetukset rajoittavat merkittävästi rahoituksen käyttömahdollisuuksia.
Suomen tulee neuvotteluissa varmistaa, että itärajan turvallisuuteen osoitettua 1,4 miljardin euron rahoitusta voidaan hyödyntää itärajan turvallisuuden ja alueiden kehittämisen kaksikäyttökohteisiin. Pelkkä rajaturvallisuuden parantaminen ei yksin tuota sellaisia laaja-alaisia taloudellisia hyötyjä, joita alueellinen elinvoima tarvitsee.

Puolustusinvestoinnit osana kestävää kasvua

Puolustukseen investoiminen on välttämätöntä Suomen tulevaisuuden ja kokonaisturvallisuuden kannalta. Merkittävästi kasvavat puolustusmenot tulee kuitenkin kohdentaa viisaasti, jotta ne tuottavat turvallisuuden lisäksi laajempia vaikutuksia Suomen kestävälle kasvulle ja kilpailukyvylle. ***Hämeen liitto korostaa, että rahoituksessa on huomioitava erityisesti puolustus- ja kaksikäyttöalan yrityskiihdyttämö- ja ekosysteemitoiminta, mikä luo start-up ja kasvuyrityksille alustan ja kontaktit alan prime-yrityksiin.***
Panostusten on katettava koko innovaatioketju – ideasta suuren mittaluokan teolliseen tuotantoon saakka ja sallittava myös luovat kokeilut, jotka ovat alalle ominaisia huomioiden nopea kehitys.

Maatalous ja maaseudun kehittäminen

ALLEKIRJOITETTU SÄHKÖISESTI

Sarkkinen Jyri, kehittämisjohtaja 24.11.2025 Laine Toni K., maakuntajohtaja 24.11.2025

Suomen luonnonolosuhteet huomioon ottaen maatalouspolitiikan rahoituksen tulee sisältää riittävät erityisjärjestelyt, joilla turvataan kannattava ja kestävä maatalous koko Suomessa. Tämä on välttämätöntä myös huoltovarmuuden näkökulmasta. Perheviljelmäpohjainen maatalous ja suorien tukien kohdentaminen aktiivisille tuottajille varmistaa tuotannon jatkuvuutta ja viljelijöiden toimeentuloa haastavissa olosuhteissa.
Kumppanuussuunnitelman avulla alueiden ja maaseudun kehittämistyö täydentävät entistä paremmin toisiaan, sillä innovaatioita ja yritystoimintaa on sekä keskuksissa että maaseudulla. Tavoitteen saavuttaminen edellyttää, että rahoitus koordinoidaan alueellisella tasolla, maakunnissa.
Suomen on neuvotteluissaan varmistettava, että molempien politiikkalohkojen vahvuudet säilyvät:

- investoinnit innovaatioihin ja pk-yritysten kilpailukykyyn
- yhteisölähtöinen ja paikallinen kehittäminen Leader-toiminnan avulla.

Kilpailukykyrahasto täydentää alueiden kasvua

Kilpailukykyrahaston osuus EU:n rahoituskehyksessä kasvaa merkittävästi, ja sen edunsaajina ovat erityisesti kilpailukykyiset suuryritykset ja yliopistot. Suomella on erinomaiset mahdollisuudet lisätä saantoaan, mutta kilpailukykyrahasto ei voi toimia aluekehittämisrahoituksen korvaajana. ***Koheesiorahoitusta saavat pk-yritysten ja TKI-kumppaneiden hankkeet eivät useinkaan täytä kilpailukykyrahaston kriteerejä.*** Siksi on tärkeää, että vaikka excellence-perusteisuus säilytetään, kilpailukykyrahastossa huomioidaan myös alueelliset innovaatioekosysteemit ja pk-yritykset. Esimerkkinä toimivat veturiyrityksiin perustuvat rahoitusmallit, joissa suuret ja pienet yritykset kehittävät ratkaisuja yhdessä.

Suomen asema EU:n liikennerahoituksessa turvattava

Komission esityksessä liikenneinfrastruktuuria rahoittavan CEF-ohjelman budjetti kaksinkertaistuu 80 miljardiin euroon. Jatkossa CEF-rahoitus keskittyisi nykyisestä poiketen ainoastaan rajat ylittävien hankkeiden ja sotilaallisen liikkuvuuden edistämiseen. Kansalliset liikennehankkeet tulee pitää erillään kumppanuussuunnitelmasta, jonka varat ovat ennestään riittämättömät maatalouden ja aluekehityksen tukemiseen.
Vaarana on, että Suomi jää ilman osuuttaan EU:n liikennerahoituksesta, ellei liikennepolitiikkaa toteuteta entistä strategisemmin. Suomen on aktiivisesti edistettävä mahdollisuutta kohdentaa EU-rahoitusta myös sellaisiin merkittäviin eurooppalaisiin hankkeisiin, jotka tukevat TEN-T-liikenneverkon viimeistelyä ja/tai liittyvät TEN-T-kaupunkisolmuihin. Näin Suomi pysyy osana Euroopan yhteistä liikennejärjestelmää ja varmistaa, että sen yhteydet tukevat kasvua, turvallisuutta ja kestävää liikkumista.
Suomi on liikenteen suhteen maantieteellisesti saari. Etäisyys muuhun Eurooppaan kasvaa entisestään, mikäli EU:n liikenneinvestoinnit kohdentuvat Keski- ja Etelä-Eurooppaan ja Suomi jää eurooppalaisen liikennejärjestelmän pussinperäksi. Suomen edun mukaista on, että satamiin johtavat sisämaan kansalliset hankkeet määritellään rajat ylittäviksi, jotta ne olisivat CEF-rahoituskelpoisia. Lisäksi TEN-T-ydinverkon ja laajennetun ydinverkon kansalliset liikennehankkeet olisi pidettävä CEF-rahoituksen piirissä esimerkiksi jäsenvaltiokohtaisen poikkeaman avulla. Näin varmistetaan Suomen yhteydet Euroopan liikenneverkkoon sekä turvataan saavutettavuus, huoltovarmuus ja kilpailukyky pitkällä aikavälillä.

ALLEKIRJOITETTU SÄHKÖISESTI

Sarkkinen Jyri, kehittämisjohtaja 24.11.2025 Laine Toni K., maakuntajohtaja 24.11.2025

HÄMEEN LIITTO
Regional Council of Häme

Maakuntajohtajan päätös **§ 47/2025**
Lausunnot, aluekehitys

24.11.2025 HL/429/04.00.07/2025

Päätös Hyväksyn esityksen.

Toni K. Laine
maakuntajohtaja

Jyri Sarkkinen
kehittämisjohtaja

Jakelu Eduskunnan suuri valiokunta

ALLEKIRJOITETTU SÄHKÖISESTI

Sarkkinen Jyri, kehittämisjohtaja 24.11.2025

Laine Toni K., maakuntajohtaja 24.11.2025